

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2016. gada 22. martā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Kaspars Balodis un Ineta Ziemele,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 39/2016),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Saeimas kārtības ruļļa 17. panta otro daļu un 19. pantu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 101. panta pirmajai daļai.

2. Saeimas kārtības ruļļa 17. panta otrā daļa paredz: ja Saeima piekrīt kriminālvajāšanas uzsākšanai pret Saeimas loekli, attiecīgais Saeimas loeklis zaudē tiesības piedalīties Saeimas un tās komisiju, kā arī citu to institūciju sēdēs, kurās Saeima viņu ir ievēlējusi vai apstiprinājusi, līdz kriminālvajāšanas izbeigšanai vai līdz brīdim, kad stājas spēkā notiesājošs tiesas spriedums. Šajā laikā prokuratūrai un tiesai ir tiesības piemērot attiecīgajam Saeimas loeklim visus kriminālprocesuālajos likumos noteiktos piespiedu līdzekļus.

Savukārt Saeimas kārtības ruļļa 19. pants noteic: ja deputāts uz šā likuma 17. panta pamata ir atstādināts no piedalīšanās Saeimas darbā, atstādināšanas laikā viņš zaudē tiesības uz 14. pantā paredzēto kompensāciju, bet mēnešalgu viņam izmaksā piecdesmit procentu apmērā. Ja deputātam tiek piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums, viņam uz apcietinājumā pavadīto laiku tiek pārtraukta arī mēnešalgas izmaksa. Ja krimināllieta izbeigta, nekonstatējot deputāta vainu, vai arī deputāts tiek attaisnots, viņš saņem visu par atstādināšanas laiku viņam neizmaksāto mēnešalgu, kā arī kompensācijas.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Saeima 2015. gada 5. februārī, izskatot Jelgavas tiesas (*datums*) lūgumu, pieņēma lēmumu, ar kuru nolēma dot piekrišanu Pieteikuma iesniedzēja krimināllietas turpmākai iztiesāšanai.

Pieteikuma iesniedzējs minēto Saeimas lēmumu pārsūdzēja administratīvajā tiesā. Gan Administratīvā rajona tiesa, gan arī Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments administratīvajā lietā piemēroja apstrīdētās normas un norādīja, ka Saeimas 2015. gada 5. februāra lēmums ir politisks un lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 101. panta pirmajai daļai un tādējādi viņš ir norādījis uz savu Satversmē noteikto pamattiesību iespējamo aizskārumu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa noteic, ka persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka Pieteikuma iesniedzējs ir izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas pirmo teikumu pieteikumu Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2015. gada 4. septembra, kad Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments pieņēma lēmumu lietā [...]. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2016. gada 29. februārī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Konstitucionālajai sūdzībai jāatbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajām augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmei, pieteikuma iesniedzējam ir pienākums norādīt: 1) vai apstrīdētajā normā ir ietverts kāds tiesību ierobežojums; 2) vai šis ierobežojums ir noteikts ar likumu un vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi. Savukārt, pamatojot pamattiesību ierobežojuma neatbilstību samērīguma principam, pieteikumā jānorāda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 1.2. punktu un 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 9. punktu*).

Pieteikumā iesniedzējs norāda, ka Satversmes 101. panta pirmais teikums viņam kā Saeimas deputātam piešķirot tiesības netraucēti veikt savus amata pienākumus, kā arī saņemt par to pilnu atalgojumu. Savukārt apstrīdētās normas šīs tiesības nepamatoti ierobežojot. No vienas puses, apstrīdētajās normas ietvertais pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu un tam esot leģitīms mērķis – nodrošināt varas dalīšanas principa ievērošanu un Saeimas darba neatkarību. Turklāt apstrīdētajās normas ietvertais pamattiesību ierobežojums esot arī piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai. No otras puses, minētais ierobežojums neesot nepieciešams, jo leģitīmo mērķi varot sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Proti, apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums esot novecojis un vairs neesot nepieciešams mūsdienīgā tiesiskā un demokrātiskā valstī. Tāpat citu Eiropas Savienības valstu likumi neparedzot parlamentu deputātiem tādu aizliegumu, kādu to nosaka apstrīdētās normas.

Interpretējot Satversmes 101. panta pirmo daļu, Satversmes tiesa vairākkārt ir atzinusi, ka šī norma neuzliek valstij pienākumu nodrošināt katrai personai, kura to vēlas, iespēju pildīt valsts dienestu. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka “Satversmes 101. panta pirmā daļa nevis noteic absolūtas tiesības personai pildīt valsts dienestu, bet norāda uz to,

ka šīs tiesības īstenojamas “likumā paredzētā veidā”. Tātad šo tiesību izmantošanas veids nosakāms ar likumu, un Satversmes 101. panta pirmā daļa ļauj likumā paredzēt ierobežojumus valsts dienesta pildīšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2005-24-01 8. punktu un 2007. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2006-29-0103 17. punktu*).

Pieteikumā nav pamatots tas, ka likumdevējs Satversmes 101. panta pirmajā daļā ietvertu tiesību īstenošanu nebūtu tiesīgs regulēt ar likumu tādā veidā, kā to noteic apstrīdētās normas.

Satversmes tiesa jau daudzkārt ir atzinusi, ka pamattiesību ierobežojums ir samērīgs vienīgi tad, ja nav nekādu citu līdzekļu, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk jūtami. Izvērtējot, vai leģitīmo mērķi var sasniegt saudzējošāk, jāņem vērā, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu*).

Pieteikumā nav pamatots tas, ka Pieteikuma iesniedzēja piedāvātais līdzeklis – atcelt liegumu Saeimas deputātam piedalīties Saeimas darbā krimināllietas iztiesāšanas laikā – nodrošinātu apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanu tādā pašā kvalitātē.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka laika posms, kas pagājis kopš apstrīdētās normas pieņemšanas brīža, pats par sevi nevar būt par pamatu tam, lai šī norma tiktu atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Tikai tādos gadījumos, ja apstrīdētā norma neatbilst faktiskajai sociālajai realitātei vai nonāk pretrunā ar tiesiskajām attiecībām, kas sabiedrības attīstības gaitā kļuvušas par dominējošām, var tikt pārskatīta šīs normas konstitucionalitāte (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2011-01-01 14.3.1. punktu*).

Taču pieteikumā nav pamatots tas, ka apstrīdētās normas neatbilst faktiskajai sociālajai realitātei vai ir pretrunā ar tām tiesiskajām attiecībām, kas pēc apstrīdēto normu pieņemšanas ir kļuvušas par dominējošām, un ka tas konkrētajā gadījumā varētu būt pamats apstrīdēto normu konstitucionalitātes pārskatīšanai.

Turklāt Satversmes tiesa jau vairākkārt ir atzinusi, ka citu valstu tiesiskais regulējums, risinot atsevišķus jautājumus Latvijas tiesību sistēmā, nevar tikt piemērots tieši,

izņemot likumā norādītos gadījumus. Salīdzinošo tiesību analīzē vienmēr jāņem vērā atšķirīgais tiesiskais, sociālais, politiskais, vēsturiskais un sistēmiskais konteksts (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 24.1. punktu un 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 10.6. punktu*). Tieši tās tiesību normas, kas nosaka konstitucionālo orgānu kompetenci, pilnvaras un lēmumu pieņemšanas procedūras, ir visgrūtāk pārņemt citu valstu tiesību sistēmā (*sk., Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 17. punktu*).

Pieteikumā nav pamatots tas, kā citu Eiropas Savienības valstu tiesiskais regulējums par parlamenta deputāta imunitāti būtu attiecināms uz Latvijas tiesību sistēmu.

Pieteikumā arī nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka labums, ko iegūst sabiedrība no apstrīdētajām normām, būtu mazāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 39/2016).

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 1. kolēģijas priekšsēdētājs

A. Laviņš